

Sog'liqni saqlash
vazirligi

Oliy ta'lim, fan va
innovatsiyalar vazirligi

Andijon davlat
tibbiyot instituti

+998-74-223 94-60

www.adti.uz

Yu.Atabekov 1-a uy

“TIBBIYOTNING DOLZARB MUAMMOLARIGA INNOVATSION YONDOSHUV”

RESPUBLIKA YOSH OLIMLAR ILMIY-AMALIY ANJUMANI

MATERIALLARI

29-mart
2024
ANDIJON

etildi - davolovchi shifokor tomonidan oddiy qog'ozga yozilgan tavsiya bilan –61 kishi yoki(57,0 %); - davolovchi tibbiy hamshira tomonidan oddiy qog'ozga yozilgan tavsiya bilan –4 kishi yoki (3,7%); - davolovchi shifokor tomonidan og'zaki aytilgan tavsiyalar bilan – 2 kishi yoki (1,9%); davolovchi tibbiy hamshira tomonidan og'zaki aytilgan tavsiyalar bilan –1 kishi yoki (0,9%); tez yordam shifokorining tavsiyasi bilan – 0 kishi yoki (0,0 %);

tez yordam hamshirasining tavsiyasi bilan – 0 kishi yoki (0,0 %); qo'shnicining tavsiyasi bilan –4 kishi yoki (3,7 %) ; hamkasbimiz tavsiyasi bilan – 7 kishi yoki (6,5 %); tanishining og'aki va yozma tavsiyasi bilan –5 kishi yoki (4,7%); televiordagi reklamaga qarab, o'zim bilganimcha, murojaat qilayapman –7 kishi yoki (6,5 %); shifokor tomonidan yozilgan mahsus resept bilan – 0 kishi yoki (0,0 %); tibbiy hamshira tomonidan yozilgan mahsus resept bilan –0 kishi yoki (0,0 %); dori sotuvchining tavsiyasi bilan –15 kishi yoki (14,0 %). sanatoriya shifokorining oddiy qog'ozga yozma tavsiyasi bilan – 1 kishi yoki (0,9 %) Dorixonalardan sotib olinayotgan jami dorilar va tibbiy ashyolar –14 kishi yoki (15,0%) hollarda uyda, 55 kishi yoki (51,4%) hollarda poliklinika shifokorlari tavsiyasi bilan, 37 kishi yoki (35,0 %) hollarda kasalxonada va 1 kishi yoki (0,9 %) hollarda sanatoriyada davolanayotgan bemorlar uchun olinayotganligi ma'lum bo'ldi Xulosa Davolash-profilaktika muassasalari shifokorlari tomonidan bemorlarni dori-darmon olish uchun dorixonalarga yuborish, dorixona xodimlari tomonidan esa, bemorlarga dorilarni sotish tartib-qoidalariga rioya qilinmayotganligi qayd etildi

QANDLI DIABYET KASALLIGIDA O'PKANING NAFAS OLIISH ZONASIDAGI HUJAYRALARNING MORFOFUNKSIONAL O'ZGARISHLARI

Sobirova D.R., Usmanov R.D.

**Toshkent tibbiyot akademiyasi, gistologiya va tibbiy biologiya kafedrasi Ilmiy
maslahatchi – t.f.d., professor Usmanov R.D.**

Mavzuning dolzarbligi: Qon tomir gomeostazining asosiy regulyatori bo'lgan endoteliiy vazodilatatsiya va vazokonstriksiya, silliq mushak hujayralari migratsiyasi va proliferatsiyasini pasaytirish va kuchayishi, fibrinoliz va tromb hosil bo'lishi o'rtasidagi muvozanatni saqlaydi, shuningdek trombotsitlar yopishishi va agregatsiyasini tartibga solishda ishtirok etadi Shu bilan birga, ushbu kasallikda nafas tizimining holati yetararli darajada o'rganilmagan bo'lib, qandli diabetda giperglikemiya asosiy rol ni o'ynaydi, bu esa oshqazon osti bezi B hujayralarining morfofunktsional holatiga salbiy ta'sir qiladi Bugungi kunda diabetni davolashda sezilarli yutuqlarga erishildi, ammo qonda glyukozani miqdorini qat'iy nazorat qilish orqali bemorlarni boshqarish kerakli natijaga erishishga olib kelmaydi Kasallik jarayoninig turli darajada to'qimalarning gipoksiyasini va lipid peroksidatatsiyasi (LPO) reaksiyalanish darajasini pasaytirish orqali qo'shimcha ta'sir o'tkazish zaruriyati mavjud Dunyoda qandli diabet bilan kasallangan xomiladorlik paytida mavjud bo'lgan eksiragenital kasallik (somatik) lardan diabet bilan xastalangan ayollarni jami somatik kasalliklarning 7,4-11,2% ni tashkil etmoqda.

Tadqiqotning maqsadi - Tajribaviy tadqiqotlarda qandli diabet chaqirilgan zotsiz oq kalamushlar nafas olish zonasi devoridagi morfologik o'zgarishlar dinamikasini o'rganishdan iborat.

Tadqiqotning material va usullari Ish eksperimental material ustida olib borildi 150-170 g og'irlikdagi 116 ta oq jinsli erkak kalamushlarda 1 kg tana vazniga 150 va 250 mikron dozada alloksan tetragidratning qorin bo'shlig'iga eritmasini kiritish orqali diabetning eksperimental modeli (QD 2 turi) uchun tayyorlandi Alloksan kunlik ochlikdan keyin qo'llanildi Qon glyukoza darajasi oldindan aniqlandi Qon quyruq venasidan olindi va glyukoza darajasi 30, 60, 90, 120, 160-kunlarda aniqlandi Tajriba uchun sog'lom kalamushlar tanlab olindi.

Alloksan digidrat eritmasi giperglikemiyaning eksperimental modellashtirish uchun ishlatildi Oddiy qonda glyukoza miqdori (3,3-6,6 mmol/l) 24 soatlik ochlikdan so'ng hayvonlarga teri ostiga 0,1 M tsitrat buferida 100 g tana vazniga 20 mg miqdorda alloksan digidrat eritmasi yuborildi Qon glyukozasini quyruq venasidan aniqlash glyukoza oksidaza usuli bilan amalga oshirildi Keyingi tadqiqotlar uchun faqat glyukoza darajasi yuqori (>10 mmol/l) bo'lgan kalamushlardan foydalanildi Gistologik tekshiruv uchun kalamushlar boshini kesish yo'li bilan tajriba davom ettirildi Gistologik tekshirish uchun 10% neytral formalin bilan fiksatsiyalangan material ishlatildi Parafin bloklar standart asosida tayyorlandi Tayyorlangan preparatlar gematoksilin-eozin va Van-Gizon bilan bo'yaldi Tayyorgarlangan preparatlar NLCD-307B mikroskopi (Xitoy) yordamida kameraning fotofiksatsiyasi orqali ko'rildi Morfometriya Digimizer 2007 dasturi yordamida amalga oshirildi; alveolalar kengligi, alveolalar chuqurligi va alveolalar kirishining kengligi o'lchab borildi Tadqiqot natijalarini statistik qayta ishlash Statistica v.10 dasturi yordamida amalga oshirildi Har bir namunaning tavsifiy tahlili o'tkazildi Namunalar orasidagi farqlar Mann-Whitney U-testi yordamida baholandi.

Kalamushlarning o'pka to'qimalarining yarim yupqa bo'laklarini gistologik tekshirishda o'pka tomirlarining qon bilan to'lishi bir xilligi, ularning bo'shlig'ida sezilarli miqdorda eritrotsitlar mavjudligi, o'pka parenximasi holati fiziologik me'yorda ekanligi aniqlandi 6 oylik kalamushlarda interalveolyar to'siq devorlar tarkibida bitta kollagen tolalari mavjud Peribronxial va perivaskulyar bo'shliqlarda oz miqdordagi limfoid to'qimalarning to'planishi mavjud

Natija va muhokamalar Kalamushlarning o'pka to'qimalarining yarim yupqa bo'laklarini gistologik tekshirishda o'pka tomirlarining qon bilan to'lishi bir xilligi, ularning bo'shlig'ida sezilarli miqdorda eritrotsitlar mavjudligi, o'pka parenximasi holati fiziologik me'yorda ekanligi aniqlandi 6 oylik kalamushlarda interalveolyar to'siq devorlar tarkibida bitta kollagen tolalari mavjud Peribronxial va perivaskulyar bo'shliqlarda oz miqdordagi limfoid to'qimalarning to'planishi mavjud Bunday morfologik o'zgaruvchanlik fiziologik holatda o'pkaning normal tuzilishini yoshga bog'liq xususiyatlarini aks ettiradi Ikki oydan olti oygacha bo'lgan kalamushlarda o'pka tuzilmalarining morfometrik ko'rsatkichlari dinamikasi qandli diabet kasalligining kechishiga bog'liq kompensator-moslashuvchan o'zgarishlarining shakllanishini ko'rsatadi Nazorat idagi hayvonlarda uglevod almashinuvining integral ko'rsatkichlari fiziologik ko'rsatkichlar bo'yicha berilgan Eksperimental hayvonlarining o'pkasining yarim yupqa bo'laklarini mikroskopik tekshirish natijalariga ko'ra, diabetning 60-kunida peribronxial sohada yengil gipertrofiyadan tashqari, nazorat i hayvonlaridan sezilarli tarkibiy farqlar aniqlanmadi

Xulosa Eksperimental sharoitdagi hayvonlarning o'pkasida diabetning 90-kunidan boshlab emfizematik jarayonlar bilan birga sodir bo'ldi, bu stromadagi kollagen tolalar sonining ortishi bilan izohlanadi Kalamushlar traxeya va lobar epiteliysida bronxlar bitta

yoki juft holda joylashgan uzun kiprikli hujayralar; 60–kunda kiprikli hujayralarning sirt zichligi yuqoririligi aniqlandi Kalamushlar yirik bronx devorida kiprikli epiteliyning zichligi 14,2% ga va mayda bo‘lakli bronxlarda 17,8% gacha kamaygan 90-kuni sirt maydoni kipriksimon hujayralar bilan qoplangan epiteliy qoplami 21-24%, ga kamaydi

QANDLI DIABET KASALLIGIDA O‘PKA TO‘QIMALARIDA MORFOLOGIK O‘ZGARISHLAR

**Sobirova D.R., Usmonov R.D.
Toshkent tibbiyot akademiyasi.**

Tadqiqot maqsadi: eksperimental tadqiqotlarda qandli diabetda o‘pka tomirlarida gistologik va morfologik o‘zgarishlar dinamikasini va ularning nafas olish tizimining holatiga ta’sirini o‘rganish. Tadqiqot material va usullari: Tadqiqotimiz eksperimental material ustida olib borildi 150-170 g og‘irlikdagi 57 ta oq zotsiz kalamushlarga 1 kg tana vazniga 150 va 250 mikron dozada alloksan tetragidratning qorin bo‘shlig‘iga eritmasini kiritish orqali diabetning eksperimental modeli (QD 2 turi) chaqirildi Alloksan kunlik ochlikdan keyin qo‘llanildi Qon glyukoza darajasi oldindan aniqlandi Qon quyruq venasidan olindi va glyukoza darajasi 60, 90-kunlarda aniqlandi Tajriba uchun sog‘lom kalamushlar tanlab olindi Tajribaviy tadqiqotimizda sifatida gistologik, morfometrik, biokimyoviy, statistik usullardan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari Gistologik tekshirish uchun kalamushlarning o‘pka to‘qimalarining yarim yupqa bo‘laklarini gistologik tekshirishda o‘pka tomirlarining qon bilan to‘lishining bir xilligi, ularning bo‘shlig‘ida eritrotsitlarning sezilarli miqdori, o‘pka parenximasi holati fiziologik jihatdan normal ekanligi aniqlandi 6 oylik kalamushlarda interalveolyar septal devorlarda bitta kollagen tolalari mavjud Peribronxial va perivaskulyar bo‘shliqlarda oz miqdorda limfoid to‘qimalarning to‘planishi mavjud Bunday morfologik o‘zgaruvchanlik fiziologik holatda o‘pkaning normal tuzilishining yoshga bog‘liq xususiyatlarini aks ettiradi Ikki oydan olti oygacha bo‘lgan kalamushlarda o‘pka tuzilmalarining morfometrik parametrlarining dinamikasi diabetning kechishi bilan bog‘liq kompensatsion-adaptiv o‘zgarishlarning shakllanishini ko‘rsatadi Nazorat idagi hayvonlarda uglevod almashinuvining integral ko‘rsatkichlari fiziologik ko‘rsatkichlar bo‘yicha beriladi.

Eksperimental hayvonlarining o‘pkasining yupqa bo‘laklarini mikroskopik tekshirish natijalariga ko‘ra, qandli diabetning 60-kunida peribroxial sohada engil gipertrofiyadan tashqari, nazorat idagi hayvonlardan sezilarli strukturaviy farqlar aniqlanmagan Vaskulyarizatsiya bilan perivaskulyar limfa tugunlari ham ko‘rinadi.

Qandli diabetning 60-kunida tajriba idagi kalamushlarda giperglikemiya darajasi $8,1 \pm 0,2$ mmol/l, HbA1C - $7,1 \pm 0,2\%$ ni tashkil etdi, bu kasallikning o‘rtacha og‘irligini ko‘rsatadi Morfometrik tahlilga ko‘ra, kalamushlarda eksperimental diabetning 60-kunida nazorat kalamushlarga nisbatan AKK ko‘rsatkichlari sezilarli darajada oshgani aniqlandi - 17,4% ($P < 0,05$), AK - 0,45% ($P < 0,05$) Sichqonlarda alveolyar chuqurlik indeksi alloksan diabetining 60-kunida buzilmagan hayvonlarga nisbatan 6,3% ga oshdi ($P < 0,05$).

Tajribaning 90-kunida kalamushlarning o‘pkasini gistologik tekshirish shuni ko‘rsatdiki, emfizematoz o‘zgarishlarning kuchayishi fonida nafas aktida ishtirok etmayotgan alveolalar o‘choqlari mavjud bo‘lib, bu alohida o‘choqlarning kuchsiz havo

TAKOMILLASHTIRISH <i>Odiljonova Nigora Ikromovna, Bekmurodova Sitorabonu Baxodirovna</i>	
BOLALARDA BRONXIT KASALLIGINI ANIQLASH VA DAVO CHORALARINI QO'LLASH <i>Omonov A.M., Zokirova A.M.</i>	82
IRSIY KASALLIKLAR DIAGNOSTIKASIDA “TANDEM MASS SPEKTROMETRIYA” USULINI QO'LLASH. <i>Omonov M.O., Bosimov M.Sh.</i>	83
TUXUMDON SARATONI BILAN OG'RIGAN AYOLLARDA KIMYOTERAPIYADAN KEYIN RIVOJLANGAN POLINEYROPATYADA NATRIY SELENITINING SAMARADORLIGI <i>Panjjeva N.N., Xaydarov N.K.</i>	85
KORONAVIRUS ETIOLOGIYALI INTERSTITSIAL PNEVMONIYA: MUAMMO VA YECHIMLAR <i>Raximberganov S.R.</i>	86
EXINOKOKKOZ QO'ZG'ATUVCHISI VA UNING RIVOJLANISHI <i>Rasulov Sh.M., Toshpo'latov A.Y.</i>	87
OIV/OITS KASALLIGINING TARQALGANLIGI VA EPIDEMIOLOGIK XUSUSIYATLARI <i>Rasulov Sh.M.</i>	89
YURAKNING TUZULISHI, FUNKSIYASI VA KASALLIKLARI RAUFOVA MUNISA PO'LATMALIK QIZI <i>Raufova Munisa Po'latmalik qizi, Xojimatov Ravshanbek</i>	91
DORIVOR O'SIMLIKLAR <i>Raximov Yorg'inqbek Zafardiyor o'g'li, F.I. Ro'zimatov</i>	92
COVID-19 DAN KEYIN SON SUYAGI BOSHCHASINING ASSEPTIK NEKROZI VA UNI DAVOLASH USULLARI <i>Raxmatulloeva Sh.Sh., Aminova M.N.</i>	93
REVMATOID ARTRIT KASALLIGIDA DAVOLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH UCHUN INNOVATSION PSAMMOTERAPIYANI QO'LLASH. <i>Ro'zimatov Fazliddin Isomiddin o'g'li, Komilova Dilrabo Raximboy qizi</i>	96
ARUNDO DONAX YER USTKI QISMI ALKALOIDLARI YIG'MASINING SEDATIV TA'SIRINI BAHOLASH <i>E.M Ruzimov., B.P Berdimurodov</i>	97
COVID-19 INFEKTSIYASI BILAN KASALLANGAN HOMILADOR AYOLLARNI PARVARISH QILISH VA DAVOLASHDA BA'ZI TAVSIYALAR <i>Sadikov U.T., Sharipova G.D., Muminova Sh.R</i>	98
PULMANOLOGI KASALLIKLARNI ANIQLASHDA DIAGNOSTIK AXAMYAT. <i>Sakkizboyeva Dilafruz Bahodirjon qizi</i>	99
MAXSUS TIBBIY GURUH TALABALARIGA JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA ASOSIY YONDASHILISH <i>Saparova A Abduraxmanov K.X</i>	100
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ENTEROBIOZ BILAN KASALLANISHNING EPIDEMIOLOGIK TAHLILI <i>Safarov Sherzod Baxtiyorovich, Rasulov Shomurod Maxmudovich</i>	102
COVID – 19 BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA YUQORI NAFAS YO'LLARIDA UCHROVCHI STAPHYLOCOCCUS AUREUS <i>Safarov Sh.B., Toshpo'latov A.Y.</i>	103
DAVOLASH-PROFILAKTIKA MUASSASALARI VA DORIXONALAR O'RTASIDA ALOQADORLIKNING BUGUNGI KUNDAGI HOLATI <i>Sobirjonova UM, Yunusova N.B., Orifjanova M.SH, Madaxanov A.S</i>	105
QANDLI DIABYET KASALLIGIDA O'PKANING NAFAS OLIISH ZONASIDAGI	105

HUJAYRALARNING MORFOFUNKSIONAL O'ZGARISHLARI <i>Sobirova D.R., Usmanov R.D. Usmanov R.D.</i>	
QANDLI DIABET KASALLIGIDA O'PKA TO'QIMALARIDA MORFOLOGIK O'ZGARISHLAR <i>Sobirova D.R., Usmonov R.D</i>	107
REVMATOID ARTRIT DIAGNOSTIKASI VA DAVOLASHINI AYRIM JIHATLARINI O'RGANISH <i>Soliyev M.A., Soliyev A.Q.</i>	108
BRONXIAL ASTMA KASALLIGIDA ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI <i>Sotvoldiyev Muhammaddiyor Qahhorjon o'g'li.,Nazarova Yorqinoy Xalpajonovna</i>	109
YURAK QON-TOMIR SISTEMASI KASALLIKLARI <i>Toxirova Ruxshona Izzatbek qizi</i>	111
TIBBIYOTDA BAKTERIYALARNING ANTIBIOTIKLARGA SEZUVCHANLIGINI ANIQLASH USULLARINING AHAMIYATI <i>Toshpo'latov A.Y.</i>	113
TERI ALLERGIK KASALLIKLARINING XAVF OMILLARI VA TARQALGANLIGINI O'RGANISH. <i>To'ychiboyev Sarvarjon Erkin o'g'li ,Nasirdinov Omadjon Adxamjon O'g'li PhD Nuraliyev F.N</i>	114
HAZM SISTEMASIDAGI KASALLIKLAR TUFAYLI OG'IZ BO'SHLIG'IDAGI O'ZGARISHLAR <i>Turaqulov O.M., Ortikova N.X</i>	115
XXI ASRDA ENG KENG TARQALGAN KASALLIK – YURAK ISHEMIYASI <i>Turdialieva D.O., Islomova S.T.</i>	117
BOLALARDA QANTLI DIABET KASALLIGIGA TASHHIS QO'YISHDA SO'LAKDAN FOYDALANISH <i>Umarova M.N., M.A.Marupova</i>	118
BOLALARDA TUG'MA YURAK NUQSONLARINI ANIQLASH VA DAVO CHORALARINI QO'LLASH <i>O'rinova U.O', Zokirova A.M</i>	119
INSON SALOMATLIGIGA TA'SIR ETUVCHI XAVFLI OMILLAR <i>O.O'rogova., Mamadaliyev</i>	120
PEDIATRIYADA ETIKANING AHAMIYATI <i>O.O'rogova, , Toxirova Ruxshona</i>	122
INSON SALOMATLIGIGA TA'SIR ETUVCHI XAVFLI OMILLAR <i>O.O'rogova, A.Mamadaliyev</i>	123
TALABALAR ORASIDA SKOLIOZNING PROFILAKTIKASI <i>Usmanova Mohinur Dilshod qizi ,Mirzakamolova Fotima Adhamjon qizi</i>	125
HAZM QILISH A'ZOLARI KASALLIKLARI O'TKIR VA SURUNKALI GASTRIT <i>Usmonov Jamshidbek Rustamjon o'gli</i>	126
KO'Z KASALLIKLARINI OLDINI OLIHNING GIGIYENIK AHAMIYATI <i>Usmonova Yulduz Sherzod qizi. ,Nuraliyeva N.B</i>	128
KO'Z ICHI GEMODINAMIKASINI ULTRATOVUSHLI DOPPLEROGRAFIYA TEKSHIRUVIDA KUZATILADIGAN O'ZGARISHLAR TAHLILI. <i>Fayziyeva D.B., Qurbonov S.M.</i>	129
KRANIOFASIAL ANOMALIYALARI BOR BOLALARNING FIZIOLOGIK KURSATGICHLARI <i>Xalmanov B.A., Suvonov K.J</i>	130
MAXALLIY TARQALGAN ME'DA SARATONI XIRURGIK DAVO NATIJALARINI BAXOLASH <i>Xasanov D.Sh Shuhratbekov J.D.</i>	130
JIGAR ENSEFALOPATIYASI <i>Hokimov Bosimjon Shuhrat o'g'li.,Nurmatova Nargiza Fatxullayevna</i>	131